

A francia császári erdészeti tanintézet Nancyban.

Irta Mikó Béla.

A mult év October elején a világtárlatra való utazásom közben több napot mulatván Nancyban és környékén, mint Varangeville St. Nicolas-n Champingeulle-n, Frouard-on és Poussière aux damesban, meglátogatam az egyetlen francia erdészeti tanintézetet. — Éppen szünidő volt, a tanárok és növendékek ma'd mind elutazva, tehát midőn az ilyenemű intézetek látogatása gyorsabban ugyan, de kevesebb eredménnyel szokott járni; mindazonáltal a szives előzékenység, melyben részesítettem és a francia kormányi intézkedések jeles volta, melynél fogva az ily intézeteknek belső berendezése minden kívánható részletig az azt keresőknek nyomtatványok által tudomásukra hozatik, képessé tettek arra hogy e lapok t. olvasói előtt kimerítő általános fogalmat adjak róla. —

Nancy Meurthe-megyének székhelye a Meurthe folyó és a strasbourg-párisi vaspálya mellett fekszik, áthasítva másik oldalán a Rajnát a Marne-nal összekötő csatorna által, közel ötvenezer lakóval bir. — Igen szép teres, gyenge hullámzatu völgyben fekszik, melyet mindkét felől szőlőkertekkel diszlő halmok övedznek, mely halmok Nancynak köröskörül messze kiterjedő környezetét, hol a kisedet utánzott tropicus kertekkel övedzet szebbnél szebb nyári lakokat itt ott nagyobbyszerü parkok váltják föl, egyetlen nagyszerü kertté varázsolják. — Éghajlata igen szelid, s mint ott hallottam mon lani, telének legnagyobb hidege ritkán haladja meg a 12°-ot, és a tulajdonképeni tél alig tart 1—1½ hónapig. — Magát a várost Franciaország egyik legszebb városának tartják, mind csinos épületeinél, mind széles és egyenes utzáinál fogva. — Gyalog járdái igen szélesek és mind asphalttal készültek, melyeket maga Páris is irigyel, s melyek a különben sem gyáriparos város majdnem valamennyi utcáját valódi sétánynyá varázsolják át. — Gondoljuk még hozzájuk nyilvános sétatereit és nagyszerü parkját (Pépinrière-ét), s lehetetlen a város külső szépsége felett teljes elégtelenséggel nem telni el, még akkor is, ha az előléges dicséret után legalább az épületek kicsiny

nagyszerűsége várakozásunkat egészen be nem töltené. — E kicsiny nagyszerűség ad azonban a városnak valódi vidám alakot, melyhez igen szépen párosul a legtöbb utcáin uralkodó csendesség. — Mely csendesség jóllehet, tekintettel Franciaország viselt szerepére, fájdalmas megilletődéssel emlékeztet vissza Lengyelország felosztására s a szerencsétlen Lesczinski László utolsó lengyel királyra, ki mint Lorraine (Lothringia) hercege, itt végzé be életét; e megilletődés nem akadályozhat meg abban, hogy elismeréssel hajoljunk meg azon kormány előtt, mely az erdészet ápolását oly nagy figyelmére méltatja, bárha-e nagy figyelmét egyelőre nem is bizonyíthatjuk be egyébbel, mint ama helyes választásával, hogy erdészeti tanintézetét Nancyban állította fel. —

Nancy nemcsak Franciaország erdővel legdusabban borított megyéinek, mint a Meurthe, Vosges, Haute-Marne, Bas-és Haute-Rhin, Ardennes, Meuse, Moselle, Haute-Saône, Nièvre, Côte d'Or és Jura-nak megközelítőleg központjában fekszik, hanem említett külső viszonyaival és társadalmi helyzetével leginkább megfelel egy oly szaktudomány tanintézeti székhelyének, mely teljesen megérdemli azt, hogy a nemzetgazdászok részéről a mezőgazdászattal egyenlő figyelemben részesíttessék. — Mert Nancy mint jelentéktelen gyáriparral bíró, tehát tanulóknak kedvező csendes, igen vagyonos és mint vidéki székhely, különben is tekintélyes mivelt osztállyal bíró, szóval: elég nagy és gazdag város arra nézve, hogy az életpályájára előkészülő erdész tanintézete falain kívül könnyen hozzájuthasson oly tudományi segédeszközökhöz és oly körben mozoghasson, melyek által a közmívelődési haladással tanulmányi évei alatt is lépést tarthat. — Továbbá ha figyelembe vesszük még azt, hogy benne az erdészeti tanintézet oly módon képezi növendékeit, hogy azok bárhol a miveltebb osztály tagjai gyanánt jelenhetnek meg, s ehez közelebbi magyarázatul azon kormányi intézkedést, mely az így kiképzett igyekezetteljes növendékeket rövid idő alatt tisztességesen elhelyezi, igazolva lesz irányában előre megszavazott elismerésünk. —

A Stanislas-főtértől, melynek közepén Lesczinski L. lengyel király álló emlékszobra emelkedig e fölirattal: „à Stanislas le Bienfaisant, la Lorraine reconnaissante, érigée en 1831 par les départemens Meurthe,

Meuse, Vosges.“ (a jótevő Lászlónak a háládatos Lorraine, emelve 1831-ben Meurthe, Meuse és Vosges-megyék által) — egy pár utszán keresztül hamar a „Girardet“-utszába jutunk, melynek végén igénytelen külsővel, de több belső szárnyépülettel áll eléink az erdészeti tanintézet, kapuja ivén e föliratot hordva „École impériale forestière.“ — Mielőt azonban belépnénk vessünk egy futó tekintetet a tanintézet szerkezetére és a növendékek kiképzésére. —

A tanintézet igazgatósági és felügyező személyzete áll: egy igazgatóból, erdőigazgatói (conservateur des fôrets) ranggal, egy aligazgatóból, főerdőnagyi (inspecteur des fôrets) ranggal, két felügyelő segédből és egy pénzkezelőből. —

Az oktató személyzet áll négy tanárból főerdőnagyi ranggal, és két segédtanárból főerdőnagyi vagy erdőnagyi (sousinspecteur des fôrets) ranggal. —

A tanfolyam két évre terjed ki, s erre évenként fölvételi pályázat nyitattik. —

E fölvételi pályázat két különböző vizsgáló bíróság előtt letett, illetőleg első és másodfoku szóbeli és egy írásbeli vizsga által történik, mely vizsgákra csak azon egyének bocsáttatnak, kik kërlevelükhöz csatolt bizotványaikkal kimutatják:

1) hogy folyamodó francia, vagy honosított és 18 évet betöltött, de egyszersmind 22 évesnél nem idősebb;

2) hogy erős, ép testalkatu és semmi oly természeti hibával nem bir, mely őt az erdészeti szolgálattételre legkevésbé is alkalmazhatlaná tenné;

3) hogy felréaliskolát vagy felgymnásiumot végzett*) (ez utóbbiak, minthogy a böcsészeti osztályt is végezték, némi előnyben részesülnek); —

4) hogy folyamodó szülei vagy gyámja kötelezik magukat ellátási

*) Azaz a ki el van látva a diplôme de bachelier ès sciences-al vagy illetőleg a diplôme de bachelier ès lettres-el is. — A francia tanintézetek mindamelltt hogy nagyon hasonlítanak a mi felreal- és felgymnásiumi tanodáinkhoz, sajátságos osztályzással és berendezéssel birnak, s annak, ki róluk részletesb ismeretet kívánna szerezni ajánlhatom Beer A. és Hohegger F. 1867-ben megjelenni kezdett művét: Die Fortschritte des Unterrichtswesens in den Culturstaaten Europa's. —

és kiképzetési költségeit a kiszabott mennyiségben és addig hordozni, míg végleges alkalmazást nem nyert, mint erdősz. (garde général, fordítható vezérörnek, francziaországban más szakoknál is szokásos katonás rangfokozat, mely azon első tiszti lépcsőzetet jelenti, honnan a legmagosabbra feljuthatni).

5) hogy azon vizsgálati székhely, (csakis polytechnicum-mal bíró város lehet), melyet magának kijelölt, szülői lakhelyének kerületében, vagy azon kerületben fekszik, hol kezdettől fogva végzé tanulmányait. —

Az ellátási és kiképzetési díjak a következők:

a) belépéskor 900 franc egyenruházatra és mértani eszközökkel felszerelésre

b) a tanfolyam alatt évenként 1500 franc ellátási és tanulási díjjal (ideszámíttatik a szükséges tankönyvekkel és irodai szerekkkel ellátás; ebből fizettetnek továbbá a lovaglasi tanorák és a színházi bérlet.)

c) a tanfolyam alatt évenként a szülők tetszése szerint 300—600 franc-ig és föllebb nem terjedhető zsebpénz, de mely 300 franc-nál kevesebb sem lehet, apróbb költségek fedezésére. —

d) a tanfolyam bevégeztével alkalmazásba jövén, mint tiszteletbeli erdősz (garde général stagiairt) az 1200 franc-nyi fizetéshez évenként 600 franc-ot kell potolnia saját, illetőleg szülői zsebéből. —

Mínthogy e tiszteletbeli állapot tartama, mely különben rövidítettetik vagy hosszabbíttathatik a növendékek tehetségeihez és a szolgálati szükséghez képest, rendszeren egy év, és mínthogy azután a 3. osztályu erdősszé való kineveztetés 1800 franc fizetéssel, tehát pótlási kötelezettség nélkül jár, a kiképzetési költségeket egészen az elhelyezésig a következőkép állíthatjuk össze:

a)-nál 900 fr.

b)-nél 3000 „

c)-nél 600 — 1200 fr-ig

d)-nél 600 —

5100 — 5700 franc-ig.

E költség apadhat a jó igyekezet szerint, mivel az öt első legjobb igyekezetű növendék alkalmazás rangjára való tekintet nélkül mint 3.

osztályu erdész lép ki a gyakorlatba; azonban tetemesen növekedik a rosszabb igyekezet szerint, ha a növendéknek valamely évet ismételnie kellene. —

Csupán csak egy év ismétlése engedtetik meg, úgy hogy egy növendéknek sem terjedhet a tanintézeten tartozkodása 3 évnél tovább; a gyengébb tehetségűek vagy igyekezetűek tehát az intézetből kizáratnak, azonban egy honapi joguk van kijelenteni szándékukat, ha ohajtják-e fölvétetni magukat a nem mozgó szolgálatu dandárnoki minőségre, (brigadier dans le service sédentaire, alkalmasint csupán irodatiszti szolgálatot jelent) 600—1500 franc-ig javítható évi fizetéssel. — Az ilyeneknek 23 éves koruktól fogva megengedtetik a segédvezérőri (garde général adjoint) visga letétele, de sikeres vizsga esetében sem nevezethetnek ki 25 éves koruk előtt segédvezérőri minőségre, melyel 1500 franc évi fizetés van összekötve. —

A fölvételi vizsgák kiterjednek az elemi számtanra, betűszámtanra, elemi mértanra, vetületmértanra, sík — háromszögtanra, természettanra, vegytanra, világ egyetemtanra, erőműtanra, növénytanra, német nyelvre, francia nyelvre, történelemre és földleírásra, szabadkézrajzra, vonasz- és tusolási rajzra. — Mindezeket a mint a fölvételi programmból kivehetém oly kiterjedésben, a mint nálunk is felreali és felgymsiumi tanodákban venni szokták, azon kivétellel hogy míg a német nyelvénél alig szorítkoznak annak elemi részeire, a francia nyelvet oly szigorun veszik, hogy például egy nagy helyesírásbeli hiba is elegendő ok a pályázatból kizárásra. —

A vizsgákat sikeresen kiállottaknak az eredmény szerint osztályozott névsora felterjesztetik a pénzügyministerhez, ki az erdészeti tömegigazgatóság javaslatára a szolgálatnál mutatkozó szükséglet szerint kijelöli a következők sorban a fölveendő növendékek számát. —

A tanintézetnél tanítárgyak a következők:

1) erdőgazdaságtan, magában foglalván az erdőmivelést, erdőtilalmat, fakeletet, a faköbözést és fabeclést általánosan, de különösen a fának alkalmazását a hajózásnál; —

2) erdészeti és vadászati törvényhozás és jogtudomány; —

3) a helyrajzra, utak kijelölésére és erdészeti építkezésekre — beleértve a fűrészmalmokat is — alkalmazott számtan;

4) alkalmazott természetrajz, magában foglalván a növényélettant és az erdészeti növénytant, ásványtant, földtant, az emlősöknek, madaraknak és az erdőkre ártalmas vagy hasznos rovaroknak ismertetését. —

Ezekon kívül előadások tartatnak még az irodalomból és földmivelésből. —

A tanidény folyamában legkevesebb kilencz óra és legfőlebb tizenegy óra van szentelve naponként a növendékek rendes tanításaira, munkálatjaira és az oktatást illető gyakorlatjaira. —

Az iskolai év hat első hónapja az elméleti oktatásra van szánva, mely a tanítás minden részeire kiterjedő vizsgával végződik; a hetedik, nyolczadik és kilenczedik hónap az elmélet alkalmazására és gyakorlatokra, a tizedik hónap pedig az év végéni vizsgára és az arra való előkészületi munkákra van szánva. —

A tanintézet szolgálati személyzete áll: egy kapuőröböl, kertészből és annyi inasból s legényből, mennyit a növendékek szolgálata épen igényel, mivel a 60—70 növendék, egy, kettő egy egy szobában, mind az intézetben lakik. — Meghatározott időben járnak ki kosztjukra, rendszeren vendéglőkbe, még pedig oly formán, hogy 20—25-ből álló szakaszokra osztva, két szakasz egy és ugyanazon vendéglőben nem kosztozhat. Mindenik ilyen szakasz választ elnököt és az igazgató által kijelölt határok között közösen kötnek szerződést a vendéglőssel, s ezt oda is hagyhatják, ha szerződésének kivánságuk szerinti módon meg nem felelt volna.

A növendékek köteleztetnek mindig egyenruhájukban járni s az intézetben belől, úgy mint az intézetben kívül a felettök levő örködés és idejöknek felosztása anyira szigorú, modhatni katonás, hogy e tekintetben valóságos katonanövendét látunk magunk előtt. — Csakhogy a katonövelde még korántsem fejezi ki a tisztább fogalmat; mert ez intézetben a szigorú felvigyázat és időbeosztás csak annyiban terjesztetik ki e fegyelem- és rendtartásra, a mennyiben egy józan állam minden egyes polgártól mekivánhatja, hogy fegyelem- és rendszerető legyen. — A célszerű időbeosztás, erkölcsi kényszerítés a tanulásra úgy, mint a szüksé-

ges szórakozásra oly módóni alkalomnyújtás, mint a nyilvános vendéglőkbeni étkezés, a lovaglási órák és színházi bérlet, hogy a szórakozás egyszersmind hasznukra valjék, tanulják ismerni a polgári élet külső viszonyait, nemesítsék testi erejüket a lovaglás mindig férfias mesterségében, képezzék s miveljék szívöket a színjátékok látogatása által, melyek ifjak, mint felnőttek számára mindig a mivelődés és műérzék-fejlesztés jeles iskolái maradnak. —

A szigorú felvigyázat egyszersmind bizonyos büntetések létezését tételezi fel a kihágások korlátozására, e büntetések mindig az intézeten belől maradnak és ugy fokozatjuk, mint módjukra nézve nem az engedtlenség vagy a csiny visszatorlása, hanem erkölesjavítás czélosztatik. — Az intézetnek saját orvosa és betegápoldája van, s a növendékeknek komoly betegsége szüloiknek rögtön tudtul adatik. —

A szülok, kik nem oly tehetségesek, hogy fiaik mellett még egy felsőbb intézetnél is saját nevelöt vagy felvigyázót tarthassanak, rendszeren remegve bocsátják utnak felsőbb iskolára utazó serdülő fiaikat, jól tudják mennyire a véletlen kezében van jó vagy rossz társaságba való jutásuk, s hogy mily kártékony befolyást gyakorolhat ez utöbbi a legheylesebb irányban neveltire is. — Küldjék öt ez erdészeti tanintézetbe s teljesen nyugodtak lehetnek a felöl, hogy fiaik csak szüloi házat cselreltek, az ő dajkáló szerepüket teljesen átveszi az állam, melynek e jeles intézménye bizonyítja, hogy éppen oly érdekében áll fiaikból derék állampolgárokat és szakembereket nevelni, mint saját maguknak. —

Nevezetes ez intézetnél az, hogy, habár a megszabott időben szabad az intézeten kívüli járás kelés, semminemü testületileg való föllépés nem engedtetik meg nekik. — Ez előttünk, kik megszoktuk éppen a tanuló fiatalságot szabadabban mozogni látni, igen felötlő és nem rokonszenves intézmények látszik, elmondanók, hogy ily tanintézet csakis a császárság kifolyása lehet. — Mindazonáltal vegyük tekintetbe azt, hogy ebben tulajdonképen a minél tökéletesebb szakkiképzés elérése czélosztatik, s miután a szükséges szórakozásokról az időbeosztásnál ugyis igen szépen gondoskodva van, szükségtelen a tanuló ifjuságnak vissza nem pótolható drága idejét oly irányban vesztegetni, melyből a társadalomra

semmi haszon nem háramlik, melynek édes emlékeiből csak csalódást visz az életbe át; ha pedig emlékei keserűek, úgy igen korán csalódott; azoknak száma pedig, kik a helyes középutat eltalálják, mindig tetemes számú áldozatot igényel a két előbbiből. —

Vegyük tekintetbe azon általánosan ismert nemzetgazdasági tételt, hogy „minél több elégedett polgárt bír egy állam, annál erősebb“, és azon tapasztalati igazságot, minél többször csalódik valaki, annál követelőbb az élet iránt, tehát annál elégedetlenebb, lehetetlen az említett intézmény helyes voltát föl nem ismerni. —

Valamennyi németországi tanintézetben is a czéhrendszeres testületi szellem, melynek jelszava „csak addig tart a gyöngyélet, míg tanulók vagyunk“, erősen avuló félben van; mindazonáltal a különbség szembe-szökő. — Mig a német tanuló bizalmatlanul tekint jövője elé, legtöbbször első élménye csalódás, mert a jelentkező apróbb örömeiket fényesebb, de üres emlékei nagyon elhalványítják, nem lehet elégedett s ha egykor megelégedetlenségében meg is állapodik, mindig pessimista marad; addig a franczia, értem, hogy messze ne menjünk, az erdésznevelőket, szigorú felvigyázat alatt, de mégis csaknem játszva végzi tanulmányait, tehát még mindig szelidebb emlékekkel, kevésbé vérmes reményekkel léphet ki a gyakorlatba; midőn tanulmányait bevégezte kezdhet valóban felélni. — S ime mikor szabad tér nyílik előtte a férfi cselekvésre, tettekre, bölcs kormánya neki eszközt, módot is nyújt, mert nem csak hogy élete fentartási gondjától menti fel és oda osztja be őket, hol a tulajdonképeni gyakorlatból legtöbbször sajátíthatnak el, hanem 3—4 hónap lefolyása után tisztí helyettesekül alkalmazza s rendszeren egy év betelése után már tisztességesen elhelyezi. —

A kezdet örömei bővön kárpotolják az igénytelenebb emlékü tanulmányi éveket; nem ezután kell tanulnia a rend és fegyelmertartást, meg van ahoz szokva, önérzettel és nem szolgálai kényszerűségből hajtja végre tisztét; tudja, hogy hű kötelesség-teljesítése hozza őt közelebb nemzetének testületi szelleméhez, a valódi miveltséghez, és teszi őt hazájának, melyet mindenek fölött szeretni tartozik, valódi polgárává. — Ez utóbbi állításom támogatására felemlítem a poroszországi „Forstliche

Blätter“ek szerkesztőjét, Grunert porosz kir. főerdőmestert, ki franciaországi utazásából hazatérve *) még a fiatal francia erdőszők szak-képzettségéről is igen dicsérőleg emlékezik meg. —

Nemcsak a növendékekről, a tanintézet tanáraitól is igen megfelelőleg van gondoskodva. — A tanintézet igazgatójának évi fizetése mehet 8000—12000 frankig, a főerdőnagyi rangban levő tanároké 4000—6000 frankig, és az erdőnagyi rangban levő segédtanároké 2600—3400 frankig terjed. —

Az 1868-ra megjelent „annuaire des eaux et forêts“-ben a tanintézet személyzete jelenleg a következő:

Igazgató: Nanquette Henrik, erdőigazgató,

aligazgató: Mathieu Art.-Aug. főerdőnagyi és a természetrajz tanára,

tanárok: Mall. Meaume, főerdőnagyi a törvényhozás és jogtudomány tanára,

Barré, főerdőnagyi az alkalmazott mennyiségtan tanára,

Bagneris, főerdőnagyi, az erdőgazdaság tanára,

Broilliard, erdőnagyi az erdőgazdasági tanfolyam ismételtető segédtanára,

Roussel L., erdőnagyi az alkalmazott mennyiségtan segédtanára,

Fliche, erdőnagyi a természetrajz segédtanára,

Paté A. a földmivelés tanára,

Gebhart az irodalom tanára,

pénzkezelő: M. Boquel és

felügyelősegédek: M. M. Gueudélot,

Nicollé Santigny,

Cabane és

Viel. —

Ugyancsak az említett „Annuaire“-ből látjuk, hogy az 1867—68. évre a növendékek száma

*) „Forstliche Blätter“ von Julius Theodor Grunert, Berlin 1864. —

az első évfolyamban	38
a másodikban	33

összesen 71 továbbá

hogyan az intézet fentartására 1868-ra való előirányzat a következő:

anyagkiadásokra	18000 frank
a tanintézet felügyelő szolgáló személyzetére	5100 „
négy ingyenhelyre (öszöntődíjra)	8000 „
az igazgatói és tanári személyzetre (melyé benne szorosabban nincs körülírva) mehet	39800—58200-ig

tehát összesen 70900—89300 frankig.

(Folytatása következik.)

Az erdőadóról*).

(Folytatás).

A fatermés értékének kiszámítása.

A leirt uton kipuhatolt s megállapított fatermés értékének kiszámítása, a helyi faárak szerint történik; értve e faárakat az erdőn, és levonva azokból a fa nyeresére tett költségeket.

Oly erdőknél, melyekre nézve határozott árak léteznek, vagy melyekben nyilvános árverés útján faeladások történtek, könnyű a fa árát kipuhatolni; mely mindazon szomszédos erdőkre nézve is irányadóul szolgálhat, melyek ugyanazon kelendőségi viszonyokkal bírnak.

Ott, hol a fa értékének kiszámítására szolgáló adataink végkép hiányzanak, a távolabbi erdők árát vesszük át, leszállítva vagy fölemelve azt, az összehasonlítás által netalán mutatkozó kelendőségi viszonyok különbsége szerint.

Megjegyzendő itt, hogy a fatermés meghatározásánál sinormértékül kiválasztott, és a fa árak kipuhatolásánál kiválasztandó mintaerdők közt igen nagy különbség fordulhat elő, a mint hogy előbbieknél az összehasonlítás a termőhelyi, — míg az utóbbiaknál csakis a kelendőségi viszonyokra vonatkozik.

*) L. f. é. II. füzet.